

INDEPENDENȚĂ ȘI CONTEMPORANEITATE

prof. dr. docent TITU GEORGESCU

Existența poporului român se întrepătrunde în modul cel mai intim cu atributul independenței naționale. Ne-am născut cu acest nobil stigmat și s-a săpat pentru totdeauna în ființa neamului. Nu am știut prea multe veacuri epoci de liniște spre a dura satele și drumurile și legile pământului și cnezatele și voievodatele. Le-am durat adânc pe toate și au înflorit în spatele scuturilor, cu riuri de sînge, siguri că libertatea poporului este bunul cel mai de preț.

Independența este o „categorie” istorică al cărei sens a evoluat în epocile modernă și contemporană. Pentru multe popoare ale lumii ea s-a identificat cu libertatea poporului de a trăi și crea fără asuprirea altor popoare, nu numai în ultimele două, trei secole, ci de cînd se știu viețuind pe pămînt.

Românii, pe aceste pămînturi, ale lor, cu oamenii lor din totdeauna știuți aici din buni și străbuni, s-au născut și au crescut cu simțămîntul dreptei stăpîniri a celor mai frumoase locuri din lume pentru ei, cuprinse în coroana Carpaților, întinse pe vastele cîmpii din jurul munților pînă la Mare și Dunăre. Pe acest spațiu au trăit preromânii traci, daci și daco-romani și s-au clădit civilizațiile locale anterioare erei noastre, în care au înflorit regatele lui Dromichete, Burebista și Decebal, cu locuitorii lor plămădiți aici, știuți aici, harnici și viteji aici și înmormîntați aici.

Sînt puține țări în lume care timp de peste două mii de ani și-au păstrat, în linii principale, conturul pe care au viețuit cu o permanență impresionantă.

Nașterea poporului român în acest spațiu și persistența sa, înfruntînd vicisitudini — pe care Programul P.C.R. le subliniază cu pregnanță — reprezintă momente chele ale libertății și independenței noastre.

Evul mediul românesc a fost o dramatică simfonie istorică pentru tot ce a fost capabil un popor spre apărarea libertății sale. Cronicele despre luptele noastre, lăcașurile noastre de cultură și de rugă, poeziile, baladele și legendele noastre, capitalele, tîrgurile și satele noastre s-au modelat cu însemnele libertății și independenței, adânc încrustate.

Tăvălugurile de populații nomade care s-au abătut peste această poartă de istorie, nu au distrus poporul român. A supraviețuit ieșind întărit la începutul mileniului doi, cu voievodate și sate feudale independente. Aceasta este concluzia pe care o relevă cei o mie de ani de la „retragerea” romană și pînă la ultimul val migrator în secolul XIII: am fost atît de prezenți aici, atît de mulți și de puternici aici, încît am creat asemenea state feudale în cele trei țări române, în stare a ridica una din cele mai rezistente bariere ale Europei împotriva imperiului otoman.

Istoria luptei pentru independență este un adevărat imn de cinstire a unui popor brav care pînă în evul modern, timp de peste o jumătate de mileniu, a știut să țină piept colosului otoman, jertfind necalculate vieți și bunuri cu care ne-am fi putut așeza mult mai repede în rîndurile acelor țări foarte dezvoltate și dezvoltate ca urmare a liniștii asigurate de jertfele popoarelor din sud-estul continentului.

Între răscoalele transilvane de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, revoluțiile din 1821, din 1848 și cucerirea independenței de stat în 1877 se întinde un secol de mare densitate istorică pentru libertatea și independența națională. În această epocă s-a dezvoltat puternica și via conștientizare a unui neam care își afirma entitatea la confluența intereselor rapace ale celor mai mari imperii europene — habsburgic, otoman și țarist.

Independența României a fost o continuare a luptelor eliberatoare de veacuri și suma năzuințelor de unitate națională pe care revoluția de la 1848 le-a ridicat la rang de program al dezvoltării poporului român, iar Unirea la 1918 le-a dat împlinire.

Am luptat, am suferit cum puține popoare au suferit înfruntînd cîmpul de luptă, ne-am menținut și am învins spre a ne clădi țara în libertate, stăpîni la noi, fără a stînjiți sau rivni hotarele altor popoare. Am aspirat la rînduieli mai bune în propria țară, dar așa cum spunea Bălcescu „libertatea dinăuntru... este peste putință a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de sub dominația străină”.

„Revoluția pentru independență”, cerută în 1848 arăta cît de acută era și cît de mult ne exprima libertatea națională spre a putea pași în era modernă de progres social, politic, economic și să ieșim din colbul feudal.

Va fi surprins pe mulți străini entuziasmul, „unirea-n cuget și-n simțiri”, și tenacitatea cu care românii, înfruntînd ostilitatea unor mari puteri, au realizat Unirea Principatelor în 1859, la fel și vitejia diviziilor române în 1877, în războiul ruso-româno-turc. Acestea grăiau despre ce este capabil un popor spre a fi liber. „Sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare”, declara solemn în parlamentul României Mihail Kogălniceanu. „Voiam să fim independenți pentru că voiam să trăim viața noastră proprie, pentru că nu voim să răspundem pentru greșelile altora”. În zonele adînci ale conștiinței noastre, după un veac, parcă îl auzim pe Kogălniceanu exprimîndu-ne vrerea de azi !.

Pentru unele popoare sau state mari, independența a fost sau este complementară. Pentru români independența este subiectul. Este totul. A probat-o întreaga istorie pe care tomurile de scrieri nu au putut-o cuprinde încă în toată bogăția și măreția ei.

Valori sporite a dobândit sensul independenței și unității naționale, odată cu intrarea în scena istoriei a clasei muncitoare. Spre cinstea mișcării noastre muncitorești, de la începuturile sale, aceasta s-a identificat cu lupta de eliberare socială, pentru democrație, independență și unire deplină.

Independența cucerită acum un secol trebuia desăvârșită neampunată de ingerințe brutale, jafuri monopoliste străine și sfirtecări din trupul țării. Pentru aceasta tot ce a fost înaintat în patria noastră, a gândit și chibzuit căile de ridicare a poporului pe acele trepte de dezvoltare de unde să poată afirma toată plenitudinea capacității milioanele de harnici și cinstiți locuitori ai României.

Întregirea țării în 1918, crearea în 1921 a Partidului revoluției și al luptei pentru reala independență națională și mișcarea antifascistă sînt temelii solide pe care s-a înălțat unul din cele mai mari monumente ale independenței și propășirii României: insurecția eliberatoare din august 1944, cu largă sa deschidere spre epoca democrației și socialismului. Era, în fond, puternica afirmare a unei stări istorice prin care poporul român înscrisa actul de judecare a aportului unei țări mici la rezolvarea marilor probleme ale lumii, de deschidere a unei ere noi postbelice, de pace și ofensivă a democratismului, a suveranității poporului.

În areopagul omenirii, popoarele s-au înscris, de cînd s-au constituit, cu valori diferite. Cauzele acestei diversificări sînt multiple, istoria înregistrîndu-le etapă cu etapă. Fiecare popor își formează, în secolul nostru, o gândire proprie asupra rolului său în progresul civilizației sale sau a Terrei, a locului, pe scara veacurilor rămas în urmă, dezvoltat firesc sau foarte rapid, în funcție de mulți factori.

Judecata istoriei dă verdicte mari. Unul din aceste verdicte pe care îl trăim privește lichidarea acelor factori care au frînat în trecut și mai recent, înaintarea celor mai multe țări, popoare ale lumii, pe treptele unde le dă dreptul existența lor, trecutul și prezentul, bogățiile materiale și spirituale, aspirațiile lor.

După cum istoria nu aparține, prin „zonări” doar unor părți europene și afro-asiatice, la care erau reduse leagănele antice clasice ale civilizației, la fel și modernă civilizație nu poate aparține cîtorva megaloputeri, constituite în urma unor foarte complexe procese, în care diminuarea unei părți a omenirii nu era pe ultimul plan.

Avîntul științei, culturii, al economiei din secolele optsprezece și nouăsprezece, anunțau o eră nouă de civilizație și de afirmare a „drepturilor omului”. Deschiderea spre acest ev nou de afirmare a întregii umanități, la care istoria chema popoarele, se îngusta primejdios pentru cea mai mare parte a țărilor lumii.

La jumătatea veacului al XIX-lea, se contura condamnarea la înapoiere, prin închiderea căilor de acces la o dezvoltare normală, a nouă zecimi din lume și totodată instalarea la cîrma destinului omenirii a unui grup de țări „privilegiate”. La un pol se concentra averea, iar la celălalt sărăcia. Este o aserțiune foarte bogată în sensuri care privesc o etapă importantă a omenirii.

În istoria modernă a României, națiunea română a trebuit să afirme independența, unitatea sub semnul acestui impact al unui popor care

voia să trăiască și să se dezvolte liber, cu sălbateca goană a statelor capitaliste dezvoltate pentru subjugarea economică și pe alte căi a celor mai multe țări din lume. Astfel, sensurile contemporane ale independenței naționale a unui popor dobândesc valori care nu mai sînt autarhice, închise la cercul intereselor proprii, ci se leagă de destinele libertății și progresului națiunilor lumii, mari și mici.

Experiența istoriei poporului român se adaugă multiplelor experiențe ale atîtor popoare care au cunoscut ce înseamnă politica de rapt, de cîntărire, de asuprire exercitată de marile puteri prospere pe seama țărilor dominate, subjugate, adesea ocupate efectiv.

Atașamentul neclintit al poporului nostru în contemporaneitate pentru cauza păcii, libertății, unității naționale, a independenței naționale și suveranității, departe de a fi numai istorie, reprezintă voința prezentă și viitoare a unei națiuni, de a-și afirma valorile creatoare și civilizatoare, profund umaniste în devenirea generală a civilizației omenirii. Acest atașament pe care-l mărturisim deschis, a izvorit din îndelungate și grele experiențe, cînd pierderea libertății era tot una cu pieirea ca stat, iar lipsa unității țării era terenul cel mai prielnic pentru subjugarea poporului. Sensurile independenței cuprind nu numai constituirea statului național, recunoscut suveran de alte state, ci și libertatea națiunii de a se manifesta suveran în raporturile economice, politice și culturale, cu toate țările, de a dispune de bogățiile sale și a aplica nestingherit programele sale de dezvoltare.

Independența cucerită de România în 1877, pe care o sărbătorim, deschide țării calea afirmării suverane și în sfîrșit ieșirea din strângerea impusă de marile imperii feudale vecine : otoman, țarist și austro-ungar. A fost deosebit de importantă „neatîrnarea” din 1877, dar pînă la o reală independență, România a avut de străbătut încă decenii de grele încercări, în care poporul a trebuit să înfrunte alt gen de dominație, altfel de strivire a libertății și independenței sale. Bogățiile României intrau în ariile de consolidare a marilor puteri străine. Petrolul românesc, îndeosebi, dar nu numai acesta, va atrage peste dealurile subcarpatice cele mai diverse societăți americane, engleze, franceze, germane, olandeze. Frînele pentru diriguirea economică a unei țări mici se aflau peste hotare, reprezentînd interesele unor state dezvoltate care înaintau vertiginos, în bună parte pe seama înaintării anevoioase, lente și unilaterale a unor țări ca România.

Trecerea la finele secolului trecut a statelor capitaliste din apusul european și nordul american, în stadiul monopolist, pune în ecuații modificate rezolvarea problemelor tuturor țărilor lumii aflate în afara intereselor și contradicțiilor determinate de cursa dominației, a cuceririlor, a subjugărilor „statelor-pietă”. În Europa, se permanentizau state „paria”, rezervate subjugării, exploatării, înapoierii și obiect de împărțire între cîteva puteri dezvoltate.

Statele capitaliste avansate împiedicau dezvoltarea industriei românești pentru a menține țara ca piață de desfacere sigură a mărfurilor lor și sursă de materii prime. Existența industriei naționale, cu începuta sa evoluție, era subordonată puterilor străine prin acordarea de împrumuturi în condiții înrobitoare, cu tratate economice oneroase împletite cu șantaj politico-diplomatic.

Istoricul Al. Xenopol scria în jurul anului 1880 : „Sintem deci o țară agricolă și nu producem decât obiecte brute și introducem de la străini acele fabricate. Unii cred că aceasta este bine și că trebuie să rămânem așa. Noi credem că vom demonstra cu ușurință că aici stă viciul întregii noastre dezvoltări, *pericolul care amenință chiar viața și existența noastră*”.

În ajunul primului război mondial cea mai dezvoltată ramură industrială era cea alimentară, dispunând de cca 30% din forța motrice. Industria lemnului deținea cca 20% din forța motrice, axată și aceasta în bună parte pe export cu produse. Dacă în primul deceniu Anglia avea în jurul a 350 cai putere la mia de locuitori, iar Franța 160, România trecea cu puțin peste 20 c.p.

Interesul pentru progresul tehnic chiar în industria petroliferă era foarte scăzut. Se practica extracția petrolului care ducea la degazificarea zăcămintului și la mari pierderi din această bogăție națională. Numărul sondelor incendiate făceau ca România să dețină un adevărat record în lume.

Între cele două războaie mondiale se disputau acerb bogățiile României de către monopolurile țărilor dezvoltate, iar Germania nazistă o prinsese ca hinterland agrar. Hitler spunea deschis că România nu are nevoie de industrie, trebuind, mai ales, să asigure cu alimente și petrol nevoile Germaniei. De aici mai era un pas pînă la dispoziția lui Hitler scrisă pe raportul lui Keitel și Guderian în august 1944 : „România să dispară de pe harta Europei, iar poporul român să dispară ca națiune”.

Au mai fost smintiți în istorie care au dorit aceasta României. Aceștia nu au cunoscut zăcămintele acestui popor pentru a-și păstra ființa.

România reprezenta o zonă prosperă de investiții pentru capitalurile țărilor dezvoltate. În ajunul primului război mondial, 8 mari concesiuni străine dețineau cca 2/3 din capitalul total investit în economia României. Cîteva procente, fără fracțiuni sînt concludente pentru dominarea principalelor ramuri ale industriei de către capitalul străin : 75% metalurgie, 90% în industria petrolului, 70% în industria lemnului, 95% în industria de gaze și electricitate, 30% în industria alimentară, 20% în industria textilă și altele.

Industria petrolului românesc era nu numai sursă de satisfacere la prețuri scăzute a foamei de energie din America, Anglia, Germania și alte țări, ci și tărîmul unor mari afaceri speculative pe seama unei țări mici menținută în cleștele intereselor și conflictelor marilor puteri. De amintit, lupta acerbă dintre cele două mari grupuri monopoliste, de la începutul secolului nostru „Disconto Gesellschaft” german și „Standard Oil” american, cînd ultimul a trecut, drept represalii, la un complex de măsuri categorice pentru refuzarea pe piața mondială a petrolului românesc. Putea România să reacționeze în favoarea economiei sale cînd numai 8% reprezenta capital autohton pînă în ajunul războiului ?

Unele măsuri de consolidare a pozițiilor românești în industria petrolului, luate între cele două războaie mondiale, nu au reușit să schimbe balanța în favoarea țării și nici să constituie un simțitor spri-

jin pentru o dezvoltare economică în stare să reducă decalajul dintre economia României și cea a țărilor care dictau destinele economice ale foarte multor țări. Când, în 1929, criza economică a izbucnit în marile state apusene, capitalul monopolist al acestor țări a încercat să atenueze efectele cataclismului prin „exportul de criză” în țările mici și mijlocii, mai slab dezvoltate, or dominate de capitalul apusean. În 1932—1933 volumul producției industriale românești a scăzut cu 50%, cu capacități de producție neutralizate pînă la procentul de 75%; valoarea producției alimentare a scăzut la aproape jumătate. Singura ramură care a cunoscut o creștere evidentă a reprezentat-o industria petrolului. De la 4 836 974 tone țiței în 1929 a crescut la 6 756 054 tone în 1931 și la 7 348 321 tone în 1932. Aproape întreaga producție de petrol din România era controlată și acum de societăți străine. Acestea au impus intensificarea exploatării zăcămintelor petrolifere pentru a le arunca la prețuri foarte scăzute pe piața mondială și a diminua efectele crizei pentru marile monopoluri ale „atotputernicelor” state. Sînt concludente două cifre: în 1929 pentru exportul a 2/3 din producția petrolieră s-au încasat aproape 10 miliarde lei, iar în 1933, la un export dublu s-au încasat numai 7,8 miliarde lei. Sînt numai cîteva exemple ce nu pot lipsi într-o cît de sumară înfățișare a luptei pentru adevărata independență a României.

Petrolul reprezenta, de altfel, o latură dintre multe altele ale depedării în manieră monopolistă a poporului român. Sînt foarte semnificative în acest sens sublinierile președintelui României, Nicolae Ceaușescu, în interviul din aprilie 1975, dat ziarului „Yomiuri Shimbum”. „În perioada dominației străine în România au fost luate poporului român — sub diferite forme — valori de aproape 14 mii tone de aur”. A întregi acest tablou înseamnă a face gravul rechizitoriu al nedreptei balanțe cu care cei puternici au supt din seva celor mulți, au cîntărit dezvoltarea omenirii și au rezervat locuri periferice majorității popoarelor lumii.

Un grup restrîns de state burgheze dezvoltate, erijîndu-se în dirigitor al vieții Planetei, prin sistemul coloniilor, dominioanelor, hinterlandurilor de materii prime sau piețe de desfacere, a trasat liniile de demarcare a puterilor mari și mici, foarte dezvoltate, subdezvoltate sau nedezvoltate, cu zone mai civilizate și mai puțin civilizate sau „necivilizate”. Au statornicit concepții de judecare a rolului țărilor lumii și independenței lor după canoanele interesului marilor puteri dezvoltate. Au dat limite de mișcare țărilor mici și mijlocii, mai puțin evolute economic, precum și celor mai slab dezvoltate în arii prestabilite ca nivel și capacitate de a-l depăși. În mare măsură și istoria a ajutat-o după același sistem și aceeași concepție.

Sînt multe de rejudecat în măsuri absolut noi spre a da adevăratele valori evenimentelor, etapelor istorice și înțelesuri adînci restului independenței naționale.

Argumentele istoriei luptei pentru independența României sînt o dovadă în plus pentru caducitatea ordinii nedrepte care guvernează lumea.

Foarte multe țări care și-au cucerit de curînd dreptul la existență, independență, trebuie ferite de a urma lungul și anevoiosul drum al

acelor națiuni supuse sute sau zeci de ani, nu numai la o inegală tratare, ci adesea la o dominare sălbatică din partea unui număr restrâns de state „superdezvoltate”, „supercivilizate”.

O reală independență incumbă luarea în seamă și a învățămintelor istoriei, acesta fiind un imperativ al forțelor politice ale tuturor statelor mari și mici.

Istoria, ca memorie a colectivității umane, este un atribut al omului contemporan conștient, care a început să ia în stăpânire această istorie, explicînd-o și căutînd s-o folosească drept pîrghie în dezvoltarea omenirii.

Într-o lume ca a noastră, de sfîrșit a mileniului doi și început al mileniului trei, cînd orientarea spre viitor este dominantă prin tot ce înseamnă civilizație, progres, cu mari mutații și prefaceri economice, politice, culturale, plus uriașa revoluție tehnică, științifică, istoria drumului parcurs de popoare pentru independență și dezvoltarea lor, dobindește valori deosebite. Viitorul omenirii este în concordanță cu afirmarea independenței națiunilor spre a se înscrie libere în circuitul valorilor materiale și spirituale ale tuturor țărilor lumii. Lichidarea subdezvoltării a trei sferturi din populația pămîntului, imperativ pentru progresul general al lumii, trece prin afirmarea independenței reale a tuturor popoarelor.

Poporul român știe din propria experiență, pentru a putea demonstra cu istoria sa ce înseamnă condamnarea la subdezvoltare și tot atît de bine știe ce înseamnă pentru națiune independența și libertatea de a dispune de soarta sa, de bogățiile sale, de a-și croi drumul dezvoltării pe temeiul intereselor fundamentale ale maselor.

Istoria țării noastre stă mărturie nu numai a tînerii României pe strapontinele arenei mondiale economice, dar și a încălcării demnității naționale, atunci cînd poporul român da mari jertfe pentru libertatea lui și altor națiuni. Prea mult am fost ținuți în picioare la Conferințele de pace după războaie la care sîngeraseră armatele române ca aliate de mare viteză — în 1877, 1916—1918, 1944—1945, pentru a lăsa și în timp de pace să hotărască pentru noi aliații „mari”. Condamnarea imperialismului nu înseamnă negarea adevăratelor zăcăminte de civilizație ale popoarelor ce aparțin marilor puteri. Nu vor fi negate niciodată valorile culturii civilizatoare ale acestor țări, dar folosind învățămintele istoriei trebuie să realizăm reflecții mai profunde pentru prezent și viitor.

Maturizarea popoarelor, a națiunilor cere o lume rînduită altfel, începînd din contemporaneitatea noastră, în care strategia dezvoltării de lungă durată și tactica pe etape să ducă la îngustarea pînă la dispariție a dominației cîtorva țări prin extorcarea, veacuri la rînd, a majorității popoarelor lumii. Fenomenul subdezvoltării în acest prezent istoric reprezintă prelungirea și amplificarea unor procese statornicite din evul infantil al epocii moderne.

O nouă ordine politică și economică este viziunea în care România își înscrie strategia dezvoltării sale, politica sa, raporturile cu toate statele. O ordine care să asigure dreptul și posibilitatea fiecărei națiuni, indiferent de întinderea sa și de nivelul economic, să se dezvolte suveran, în condiții de independență, de pace și securitate, de coope-

rare și sprijin reciproc în scopul prosperării tuturor națiunilor lumii.

„Nu trebuie să uităm nici un moment”, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în Tunisia, „că mărimea unui popor nu se măsoară numai prin numărul locuitorilor sau prin forțe militare de care dispune, ci în primul rînd prin capacitatea sa de creație, de gîndire”.

Aceasta este concepția contemporană a independenței poporului român ancorată puternic într-o milenară istorie și imperios necesară viitorului său.